

Верховний
Суд

НАЦІОНАЛЬНА ШКОЛА СУДДІВ УКРАЇНИ

Програма підготовки та підвищення рівня кваліфікації за стандартизованою програмою секретарів судового засідання окружних та апеляційних адміністративних судів

9 листопада 2023 року

Процесуальні строки розгляду справ в адміністративному судочинстві (співвідношення розумного строку розгляду справ за практикою ЄСПЛ із процесуальною практикою в Україні)

Ян БЕРНАЗЮК

суддя Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду,
доктор юридичних наук, професор

Пов'язані поняття:

1. Доступ до правосуддя
2. Розумний строк
3. Тривалість судового провадження
4. Процесуальна економія
5. Заборона зловживання процесуальними правами (відвід, безсторонність)
6. Принцип рівності
7. Принцип змагальності (доказування)
8. Формалізм
9. Ефективний захист
10. Пріоритетність розгляду справ
11. Принципи пріоритету суспільних інтересів та національної безпеки
12. Суддівський розсуд
13. Мотивованість
14. Касаційний перегляд (правова визначеність, виконання судового рішення)
15. Адміністративне судочинство
16. Довіра до суду

Запитання для дискусії

1. Який строк у часовому вимірі розгляду справи у суді першої, апеляційної та касаційної інстанції (окремо та разом) є розумним?
2. Що важливіше: швидкість чи якість (ефективний захист – це оперативний чи вивірений процес)?

Конституція України

ч. 2 ст. 129

Основними засадами судочинства є:

- 1) **рівність** усіх учасників судового процесу перед законом і судом;
- 3) **змагальність** сторін та свобода в наданні ними суду своїх доказів і у доведенні перед судом їх переконливості;
- 6) **гласність** судового процесу та його повне фіксування технічними засобами;
- 7) **розумні строки** розгляду справи судом.

Запитання: чи є взаємна конкуренція між цими принципами?

Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод

ч. 1 ст. 6 «Право на справедливий суд»

Кожен має право на:

1. справедливий і
2. публічний розгляд його справи
3. упродовж розумного строку
4. незалежним і безстороннім судом.

Запитання: чи є взаємна конкуренція між цими вимогами до справедливого суду?

ч. 3 ст. 5 «Право на свободу та особисту недоторканність»

Кожен, кого заарештовано або затримано має негайно постати перед суддею чи іншою посадовою особою, якій закон надає право здійснювати судову владу, і йому має бути забезпечено розгляд справи судом упродовж **розумного строку** або звільнення під час провадження.

Кодекс адміністративного судочинства України

ч. 2. ст. 2

У справах щодо оскарження рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень адміністративні суди перевіряють, чи прийняті (вчинені) вони: **своєчасно, тобто протягом розумного строку.**

ч. 3. ст. 2

Основними засадами (принципами) адміністративного судочинства є:
розумність строків розгляду справи судом.

Закон України «Про адміністративну процедуру»

Стаття 4. Принципи адміністративної процедури

1. Принципами адміністративної процедури є:

8) **своєчасність і розумний строк.**

Стаття 13. Своєчасність і розумний строк

1. Адміністративний орган розглядає та вирішує справу, а також вчиняє процедурну дію та/або приймає процедурне рішення протягом розумного строку (у найкоротший строк, достатній для здійснення адміністративного провадження), але не пізніше граничних строків, визначених законом.

2. Адміністративний орган вирішує справу своєчасно, а саме до настання обставин, за яких прийняття адміністративного акта може втратити актуальність.

Кодекс адміністративного судочинства України

ч. 1. ст. 4

Розумний строк:

- найкоротший строк розгляду і вирішення адміністративної справи,
- достатній для надання своєчасного (без невиправданих зволікань) судового захисту порушених прав, свобод та інтересів у публічно-правових відносинах.

Кодекс адміністративного судочинства України

ст. 119. Розумність процесуальних строків

1. Суд має встановлювати розумні строки для вчинення процесуальних дій.
2. Строк є розумним, якщо він передбачає час, достатній, з урахуванням обставин справи, для вчинення процесуальної дії, та відповідає завданню адміністративного судочинства.

Кодекс адміністративного судочинства України

ст. 187. Строк проведення врегулювання спору за участю судді

1. Процедура врегулювання спору за участю судді проводиться протягом **розумного строку, але не більше тридцяти днів** з дня постановлення ухвали про її проведення.
2. Строк проведення врегулювання спору за участю судді продовженню **не підлягає**.

Кодекс адміністративного судочинства України

ч. 7 ст. 225

Тривалість судових дебатів визначається головуючим з урахуванням думки учасників справи, виходячи з **розумного часу** для викладення учасниками справи їх позиції по справі.

Головуючий може зупинити промовця лише тоді, коли він виходить за межі справи, що розглядається судом, або повторюється, або істотно виходить за визначені судом межі часу для викладення промов у судових дебатах.

З дозволу суду промовці можуть обмінюватися репліками.

Право останньої репліки завжди належить відповідачеві та його представникові.

Кодекс адміністративного судочинства України

ст. 245

3. У разі скасування нормативно-правового або індивідуального акта суд може зобов'язати суб'єкта владних повноважень вчинити необхідні дії з метою відновлення прав, свобод чи інтересів позивача, за захистом яких він звернувся до суду.

4. Суд може зобов'язати відповідача - суб'єкта владних повноважень прийняти рішення на користь позивача, якщо для його прийняття виконано всі умови, визначені законом, і прийняття такого рішення не передбачає права суб'єкта владних повноважень діяти на власний розсуд.

5. Якщо судом визнано нормативно-правовий акт протиправним і нечинним повністю або в окремій частині і при цьому виявлено недостатню правову врегульованість відповідних публічно-правових відносин, яка може потягнути за собою порушення прав, свобод та інтересів невизначеного кола осіб, суд має право зобов'язати суб'єкта владних повноважень прийняти новий нормативно-правовий акт на заміну нормативно-правового акта, визнаного незаконним повністю або у відповідній частині.

6. У випадках, визначених у частинах третій - п'ятій цієї статті, суд може визначити відповідачу - суб'єкту владних повноважень **розумний строк виконання рішення суду**.

Кодекс адміністративного судочинства України

ст. 258. Строк розгляду справи за правилами спрощеного позовного провадження

1. Суд розглядає справи за правилами спрощеного позовного провадження протягом **розумного строку, але не** більше шістдесяти днів із дня відкриття провадження у справі.

Посібник з моніторингу адміністративної юстиції. – К.: «ВАІТЕ», 2016. – 122с.
<https://www.osce.org/uk/office-for-democratic-institutions-and-human-rights/309371?download=true>

1. Відкриття провадження у справі:

- **розумний строк** для відкриття адміністративного провадження;
- ефективний доступ до суду або трибуналу і
- наявність і обсяг правової допомоги та правової підтримки.

2. Розгляд справи:

- право на усне слухання;
- рівність сторін і змагальність судового процесу і
- наявність заходів забезпечення позову.

3. Ухвалення рішення у справі:

- право на **судовий розгляд у розумні строки**;
- публічне та вмотивоване судове рішення і
- ефективне виконання рішень.

Рекомендації КМРЕ СМ / Рес (2007) 7 щодо належного адміністрування

Стаття 7 - Принцип вжиття заходів протягом розумного строку.

Державні органи повинні діяти та виконувати свої обов'язки в **розумний строк**.

Стаття 15 - Право приватних осіб брати участь у певних нерегулюючих рішеннях.

1. Якщо орган державної влади пропонує прийняти нерегулююче рішення, яке може вплинути на невизначену кількість людей, він встановлює процедури, що дозволяють брати участь у процесі прийняття рішень, такі як письмові зауваження, слухання, представництво в дорадчому органі компетентного органу, консультації та громадські розслідування.

2. Зацікавлені в цих процедурах повинні бути чітко проінформовані про відповідні пропозиції та мати можливість повністю висловити свою думку. Проведення має відбуватися протягом **розумного строку**.

Рекомендації КМРЄ СМ / Rec (2007) 7 щодо належного адміністрування

Стаття 23 – Компенсація.

1. Державні органи забезпечують правовий захист приватним особам, які зазнають збитків через незаконні адміністративні рішення або недбалість адміністрації або її посадових осіб.

2. Перш ніж подавати позови про відшкодування шкоди проти державних органів у судах, спочатку від приватних осіб може вимагатися подати свою справу до відповідних органів. Судові розпорядження щодо державних органів про відшкодування збитків, що зазанані, повинні бути виконані **протягом розумного строку**.

Рекомендації КМРЕ № R (91) про адміністративні санкції

Принцип 4

1. Будь-які дії адміністративних органів проти поведінки, що суперечить застосовним правилам, є прийняті в розумний строк.

2. Якщо адміністративні органи ввели в дію процедуру, яка може призвести до накладення на місці адміністративного стягнення, вони повинні діяти з розумною швидкістю за даних обставин.

Анцупова Тетяна. За рішенням – у чергу, або як розглянути десятки тисяч справ у розумні строки <http://jur-gazeta.com/publications/practice/sudova-praktika/za-rishennyam--u-cherghu-abo-yak-rozglyanuti-desyatki-tisyach-sprav-u-rozumni-stroki.html>

На жаль, нові процесуальні кодекси не дають відповіді на питання, як суд повинен діяти в ситуації, коли кількість справ і матеріалів, які до нього надійшли, значно перевищують фізичні та технічні можливості їх опрацювання у межах, встановлених кодексами процесуальних строків.

За метою забезпечення принципів справедливості, доступу до правосуддя, рівності сторін та прозорості підходів Верховного Суду до черговості розгляду справ, єдиним можливим виходом із ситуації, що склалася, було запровадження політики пріоритетного розгляду справ.

Такий підхід у судовому менеджменті не є принципово новим. Європейський суд з прав людини, маючи проблеми з надмірним накопиченням справ, у 2009 р. запровадив зміни до Регламенту (Правило 41 Регламенту ЄСПЛ) та виділив кілька категорій справ залежно від їх пріоритетності.

Анцупова Тетяна. За рішенням – у чергу, або як розглянути десятки тисяч справ у розумні строки <http://yur-gazeta.com/publications/practice/sudova-praktika/za-rishennyam--u-chergu-abo-yak-rozglyanuti-desyatki-tisyach-sprav-u-rozumni-stroki.html>

Відповідно до прецедентного права ЄСПЛ, у цивільних, адміністративних та господарських справах перебіг провадження за ст. 6 Конвенції розпочинається з моменту подання позову та закінчується винесенням остаточного рішення у справі.

Три основні критерії для визначення розумності тривалості розгляду справи були вироблені судом: комплексність справи (складність справи, обставини та факти, поведінка заявника і відповідних державних органів (п. 47 рішення у справі Бараона проти Португалії, заява № 10092/82).

В адміністративному судочинстві розумний строк – це найкоротший строк розгляду і вирішення адміністративної справи, достатній для надання своєчасного судового захисту порушених прав, свобод та інтересів у публічно-правових відносинах, у процесі перебігу якого відсутній хоча б один із зазначених фактів:

- нерегулярне призначення судових засідань;
- зволікання з початком судового розгляду;
- призначення судових засідань з великими інтервалами;
- затягування під час передання або пересилання справи з одного суду в інший;
- невжиття судом заходів для дисциплінування сторін у справі, свідків, експертів.

Анцупова Тетяна. За рішенням – у чергу, або як розглянути десятки тисяч справ у розумні строки <http://yur-gazeta.com/publications/practice/sudova-praktika/za-rishennyam--u-chergu-abo-yak-rozglyanuti-desyatki-tisyach-sprav-u-rozumni-stroki.html>

У рішенні у справі Міласі проти Італії (заява №10527/83) Суд підкреслив, що держава не відповідає за затримку розгляду справ у зв'язку з надмірним накопиченням справ у судах, якщо вона оперативно вжила необхідні заходи для виправлення такої ситуації.

Рішенням зборів суддів Верховного Суду в Касаційному адміністративному суді від 27.07.2018 р. № 8 було рекомендовано суддям враховувати Політику пріоритетності розгляду справ, які надійшли до Верховного Суду і передані з Вищого адміністративного суду України та Верховного Суду України (далі – Політика).

В основі цієї Політики лежить ідея – забезпечити захист прав, свобод та інтересів людини, а також ефективність Касаційного адміністративного суду, який відіграє провідну роль у забезпеченні єдності практики всіх адміністративних судів, та зробити підходи до черговості розгляду справ більш прозорими.

Виділяють чотири категорії справ, які потребують першочергового вирішення.

Анцупова Тетяна. За рішенням – у чергу, або як розглянути десятки тисяч справ у розумні строки
<http://yur-gazeta.com/publications/practice/sudova-praktika/za-rishennyam--u-chergu-abo-yak-rozglyanuti-desyatki-tisyach-sprav-u-rozumni-stroki.html>

Перша категорія пріоритетності:

- справи, в яких існує загроза життю чи здоров'ю скаржника (позивача), або вирішення яких напряду впливає на фізичний стан скаржника (позивача);
- справи, в матеріалах яких наявне клопотання про виключні життєві обставини фізичної особи;
- справи, в яких під загрозою перебуває благополуччя дитини.

Друга категорія пріоритетності:

- типові справи;
- справи, які належить передати на розгляд Великої Палати Верховного Суду;
- справи за касаційними скаргами на процесуальні рішення;
- справи за касаційними скаргами фізичних осіб до суб'єктів владних повноважень у спорах щодо соціального захисту та спорах з відносин публічної служби.

Анцупова Тетяна. За рішенням – у чергу, або як розглянути десятки тисяч справ у розумні строки
<http://yur-gazeta.com/publications/practice/sudova-praktika/za-rishennyam--u-chergu-abo-yak-rozglyanuti-desyatki-tisyach-sprav-u-rozumni-stroki.html>

Третя категорія пріоритетності:

- справи, які стосуються системних недоліків у правовій системі держави та щодо яких ще не була сформована правова позиція Верховного Суду;
- справи, які стосуються унікальних проблем застосування судами попередніх інстанцій норм матеріального та процесуального права;
- справи, в матеріалах яких присутнє клопотання про примирення сторін або про відмову від касаційної скарги (адміністративного позову, заяви).

Четверта категорія пріоритетності:

- справи, які стосуються правових питань, щодо яких Верховного Суду вже підтримав наявну або сформував нову (переглянуту) правову позицію (у зразкових справах).

Анцупова Тетяна. За рішенням – у чергу, або як розглянути десятки тисяч справ у розумні строки <http://jur-gazeta.com/publications/practice/sudova-praktika/za-rishennyam--u-cherghu-abo-yak-rozglyanuti-desyatki-tisyach-sprav-u-rozumni-stroki.html>

Питання навантаження суддів Верховних Судів вивчалось в межах проекту Європейської Комісії «Верховні Суди як гарантія ефективності судових систем в Європейському Союзі» (Supreme Courts as guarantee for effectiveness of judicial systems in the European Union).

В результаті проведених досліджень у 2017 р. було оприлюднено Керівництво з кращої практики менеджменту Верховних Судів (Best practice guide for managing Supreme Courts), в якому міститься висновок щодо навантаження суддів Верховних Судів:

«Оскільки кількість справ, призначених та розглянутих суддею, не завжди дає реальну картину його робочого навантаження, кількість рішень, підготовлених суддею, не повинно бути єдиним параметром для визначення ефективності суддівської роботи. Майже жоден Верховний Суд не встановлює стандарт абсолютної кількості судових рішень.

Зважаючи, що ефективність роботи судді вимірюється відповідно до цього стандарту, водночас інші чинники (такі як відсутність, участь у навчальних заходах, читання лекцій тощо) також враховуються».

Закон України «Про судоустрій і статус суддів»

ч. 7 ст. 56

суддя зобов'язаний справедливо, безсторонньо та своєчасно розглядати і вирішувати судові справи відповідно до закону з дотриманням засад і правил судочинства.

ч. 1 ст. 106

Суддю може бути притягнуто до дисциплінарної відповідальності в порядку дисциплінарного провадження з такої підстави як:

- безпідставне затягування або невжиття суддею заходів щодо розгляду заяви, скарги чи справи протягом строку, встановленого законом,
- зволікання з виготовленням вмотивованого судового рішення,
- несвоєчасне надання суддею копії судового рішення для її внесення до Єдиного державного реєстру судових рішень.

Постанова ВП ВС від 06 грудня 2018 року у справі № 11-429сап18

Позивач звернувся до Великої Палати Верховного Суду зі скаргою на рішення ВРП від 22 лютого 2018 року «Про залишення без змін рішення Другої Дисциплінарної палати ВРП від 09 жовтня 2017 року про притягнення судді Царичанського районного суду Дніпропетровської області до дисциплінарної відповідальності» (у виді внесення подання ВРП про звільнення його з посади судді).

20 березня 2017 року до ВРП надійшла скарга голови Царичанського районного суду Дніпропетровської області щодо неналежної поведінки судді цього ж суду, яка полягає у зволіканні з виготовленням повних текстів судових рішень після проголошення їх вступної та резолютивної частин і ненаданні копій цих рішень для внесення до ЄДРСР.

Строк виготовлення та внесення до Реєстру повних текстів рішень у деяких справах (із дня закінчення їх розгляду) є надто тривалим.

У трьох справах такий строк становив понад 1 рік та 8 місяців, у чотирьох справах - понад 1 рік, у п'ятнадцяти справах - понад 6 місяців.

Мотивуючи своє рішення, дисциплінарний орган ВРП зазначив, що недотримання суддею строків виготовлення вмотивованих судових рішень, їх внесення до ЄДРСР та несвоєчасне надання копій судових рішень вказують не тільки на систематичний характер вчинених ним порушень, а й на свідоме та грубе нехтування своїми обов'язками.

Постанова ВП ВС від 28 жовтня 2021 року у справі № 11-250сап21

18 червня 2021 року до Великої Палати Верховного Суду надійшла скарга на рішення ВРП від 20 квітня 2021 року № 878/0/15-21, яким Рада змінила рішення її Першої Дисциплінарної палати від 17 лютого 2021 року № 381/1дп/15-21 «Про притягнення судді Самбірського міськрайонного суду Львівської області до дисциплінарної відповідальності» та застосувала до судді дисциплінарне стягнення (у виді попередження).

ВРП погодилась із висновком її Першої Дисциплінарної палати щодо наявності у діях судді ознак складу дисциплінарних проступків, передбачених пунктами 2, 4 частини першої статті 106 Закону України від 02 червня 2016 року № 1402-VIII «Про судоустрій і статус суддів», - грубе порушення закону, що призвело до істотних негативних наслідків; невжиття заходів щодо розгляду справи протягом строку, встановленого законом.

Перша Дисциплінарна палата встановила, що суддя ОСОБА_1. не вжила всіх можливих заходів для того, щоб розгляд справ № 452/1561/17, 452/979/18, 452/710/18, 452/2093/18, 452/2285/18, 452/2173/18, 452/126/19, 452/147/19, 452/556/19, 452/1508/19, 452/1507/19, 452/1950/19, 452/2202/19, 452/1900/19, 452/1935/19, 452/1723/19, 452/1782/19, 452/2971/19 відбувався упродовж встановленого законом строку, що потягло закриття провадження у цих справах у зв'язку із закінченням строків накладення адміністративного стягнення.

Постанова ВП ВС від 28 жовтня 2021 року у справі № 11-250сап21

Обираючи міру відповідальності, дисциплінарний орган, як видно з його оскарженого акта, надав значення доводам судді про надмірне навантаження, що лягло на неї як на суддю, та час перебування у відпустці, лікарняному, але не тоді, коли призначення розгляду справ відбувалося поза п`ятнадцятиденним строком, а відкладення й призначення справ здійснювалося не на найближчі дати. Дисциплінарний орган звернув увагу, що скаржниця неодноразово відкладала розгляд справ у межах визначеного статтею 38 КУпАП тримісячного строку для накладення адміністративного стягнення, тому надмірне навантаження не може бути причиною розгляду справи поза цим строком.

Відзначив також, що у разі сумлінного ставлення до виконання своїх обов`язків суддя могла передбачити настання негативних наслідків, а отже, зазначені дії суддя вчинила внаслідок недбалості.

Обов`язковою умовою для встановлення у діях судді ознак вказаного дисциплінарного проступку, зокрема невжиття суддею заходів щодо розгляду заяви, скарги чи справи протягом строку, встановленого законом, чи безпідставного її затягування, є встановлення обставин, які свідчать, що таке мало місце у зв`язку із безпідставним невчиненням суддею дій, спрямованих на забезпечення розгляду справи протягом строку, встановленого законом, або умисним вчиненням дій, що мали наслідком затягування строків розгляду справи. Сам факт порушення строку розгляду скарги чи справи без встановлення вказаних обставин не може бути підставою для дисциплінарної відповідальності судді.

Постанова ВП ВС від 28 жовтня 2021 року у справі № 11-250сап21

ЄСПЛ неодноразово висловлював позицію, згідно з якою відкладення розгляду справи має бути з об'єктивних причин і не суперечити дотриманню розгляду справи у розумні строки.

Так, у рішенні у справі «Цихановський проти України» (Tsykhanovsky v. Ukraine) ЄСПЛ зазначив, що саме національні суди мають створювати умови для того, щоб судове провадження було **швидким та ефективним**.

Зокрема, національні суди мають вирішувати, чи відкласти судове засідання за клопотанням сторін, а також чи вживати якісь дії щодо сторін, чия поведінка спричинила невиправдані затримки у провадженні.

Суд нагадує, що він зазвичай визнає порушення пункту 1 статті 6 Конвенції у справах, які порушують питання, подібні до тих, що порушуються у цій справі.

Аналогічну позицію висловлено у рішеннях ЄСПЛ «Смірнова проти України» (Smirnov v. Ukraine, Application N 36655/02) , «Карнаушенко проти України» (Karnaushenko v. Ukraine, Application N 23853/02) .

Постанова ВП ВС від 04 листопада 2021 року у справі № 9901/210/21

У травні 2021 року позивач звернувся зі скаргою на рішення ВРП від 08 квітня 2021 року № 799/0/15-21 «Про залишення без змін рішення Третьої Дисциплінарної палати Вищої ради правосуддя від 24 лютого 2021 року № 451/Здп/15-21 про притягнення судді Ізмаїльського міськрайонного суду Одеської області до дисциплінарної відповідальності» (у виді попередження).

На переконання ВРП, суддя не здійснив контроль за виконанням секретарем судового засідання обов'язків щодо належного повідомлення учасників справ № 500/1516/17, 500/1524/17 про дату та час розгляду справ, не з'ясував причин неявки сторін та не вжив заходів щодо належного їх повідомлення та виклику в судові засідання.

ВРП також указала, що суддя відкладав розгляд справ на період, який значно перевищує строк розгляду справи за приписами ЦПК України. Тому навантаження не може бути причиною розгляду справи поза цим строком.

За висновком ВРП, під час розгляду справ № 500/1516/17, 500/1524/17 суддя порушив вимоги ЦПК України щодо строку розгляду справи, оскільки з часу відкриття провадження в указаних справах до часу розгляду дисциплінарної справи минуло понад 3 роки.

Постанова ВП ВС від 06 грудня 2018 року у справі № 11-429сап18

Відповідно до статті 157 ЦПК України у редакції, що діяла до 15 грудня 2017 року, суд розглядає справи протягом **розумного строку, але не більше двох місяців з дня відкриття провадження у справі**, а справи про поновлення на роботі, про стягнення аліментів - одного місяця. У виняткових випадках за клопотанням сторони, з урахуванням особливостей розгляду справи, суд ухвалою може подовжити розгляд справи, але не більш як на п`ятнадцять днів.

Згідно із частиною третьою статті 189 ЦПК України (у чинній редакції) підготовче провадження має бути проведене протягом **шістдесяти днів з дня відкриття провадження у справі**. У виняткових випадках для належної підготовки справи для розгляду по суті цей строк може бути продовжений не більше ніж на тридцять днів за клопотанням однієї зі сторін або з ініціативи суду.

Статтею 210 ЦПК України (у чинній редакції) визначено, що суд має розпочати розгляд справи по суті не пізніше ніж **через шістдесят днів з дня відкриття провадження у справі**, а у випадку продовження строку підготовчого провадження - не пізніше наступного дня з дня закінчення такого строку. Суд розглядає справу по суті протягом тридцяти днів з дня початку розгляду справи по суті.

Рішення ЄСПЛ у справі «Будвест, ТОВ проти України» (BUDVEST, TOV v. UKRAINE; заява № 59487/21)

Європейський суд з прав людини (п'ята секція), засідаючи як комітет у складі: Карло Ранцоні, президент, Ладос Чантурія, Марія Елосегі, судді, та Марадудіна Вікторія, в.о. заступника секретаря секції, Після наради за закритими дверима 28 вересня 2023 року, Постановляє таке рішення, яке було ухвалене того дня:

ПРОЦЕДУРА 1.

Справу було розпочато за заявою проти України, поданою до Суду відповідно до статті 34 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод (далі – Конвенція) 19 листопада 2021 року.

2. Заявника представляв пан В.І. Ямковий, адвокат, який практикує в м. Кривий Ріг, Україна.

3. Уряд України (далі – Уряд) було повідомлено про заяву.

ФАКТИ

4. Реквізити заявника та інформація, що має відношення до заявки, наведена в таблиці, що додається.

ЗАКОН СТВЕРДЖУВАНЕ ПОРУШЕННЯ ПУНКТУ 1 СТАТТІ 6 КОНВЕНЦІЇ

5. Компанія-заявник скаржилася за статтею 6 § 1 Конвенції на те, що було порушено принцип рівності сторін у зв'язку з тим, що національні суди не вручили їй апеляцію або іншим чином не повідомили її про апеляцію, подану у справі.

6. Суд повторює, що загальна концепція справедливого судового розгляду, яка охоплює фундаментальний принцип змагальності провадження (рішення у справі «Ruiz-Mateos проти Іспанії» (Ruiz-Mateos v. Spain), 23 червня 1993 року, § 63, серія А, № 262), вимагає, щоб особа особа, проти якої було розпочато провадження, повинна бути проінформована про цей факт (Діліпак і Каракая проти Туреччини, № 7942/05 і 24838/05, § 77, 4 березня 2014 р.).

Принцип рівності сторін вимагає, щоб кожній стороні була надана розумна можливість представити свою справу за умов, які не ставлять її в суттєво не вигідне становище порівняно з опонентом (див. Avotiņš проти Латвії). [GC], № 17502/07, § 119, ЄСПЛ 2016, і Dombo Beheer B.V. проти Нідерландів, 27 жовтня 1993 р., § 33, серія А, № 274).

Кожній стороні повинна бути надана можливість ознайомитись із зауваженнями або доказами, наданими іншою стороною, включаючи апеляцію іншої сторони, і прокоментувати їх.

На карту поставлено впевненість сторін у справі, яка ґрунтується, серед іншого, на усвідомленні того, що вони мали можливість висловити свою точку зору щодо кожного документа у справі (див. Beer проти Австрії, № 30428/96, §§ 17-18, 6 лютого 2001 р.).

7. Таким чином, національні суди можуть пересвідчитися, що їхні повістки чи інші документи надійшли сторонам достатньо завчасно, і, у відповідних випадках, зафіксувати свої висновки в тексті рішення (див. Ганкін та інші проти Росії). , № 2430/06 та інші, § 36, 31 травня 2016 р.).

Якщо судові документи не будуть належним чином вручені учаснику судового процесу, він чи вона можуть бути позбавлені можливості захищати себе під час провадження (див. Заводнік проти Словенії, № 53723/13, § 70, 21 травня 2015 р., з подальшими посиланнями) .

8. У провідній справі «Лазаренко та інші проти України» (№ 70329/12 та 5 інших, 27 червня 2017 року) Суд уже встановив порушення щодо питань, подібних до тих, що розглядаються у цій справі.

9. Розглянувши всі надані йому матеріали та за відсутності будь-яких доказів належного повідомлення заявника, Суд не знайшов жодного факту чи аргументу, здатного переконати його дійти іншого висновку щодо прийнятності та суті цих скарг.

Беручи до уваги свою прецедентну практику з цього питання, Суд вважає, що, переходячи до розгляду апеляції, поданої у справі заявника, без спроби з'ясувати, чи була вона вручена заявнику, чи заявник був поінформований про апеляцію будь-яким іншим способом, національні суди позбавили заявника можливості прокоментувати скаргу, подану у справі, і не виконали свого зобов'язання поважати принцип рівності сторін, закріплений у статті 6 Конвенції.

10. Отже, ці скарги є прийнятними та виявляють порушення пункту 1 статті 6 Конвенції.

ЗАСТОСУВАННЯ СТАТТІ 41 КОНВЕНЦІЇ

11. Стаття 41 Конвенції передбачає: «Якщо Суд визнає, що мало місце порушення Конвенції або протоколів до неї, і якщо внутрішнє законодавство відповідної Високої Договірної Сторони передбачає лише часткове відшкодування, Суд, якщо необхідно, присуджує справедливую сатисфакцію потерпіла сторона».

12. Беручи до уваги наявні в нього документи та свою прецедентну практику, Суд вважає розумним присудити суму, зазначену в доданій таблиці.

З ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО Оголошує заяву прийнятною.

Постановляє, що ця заява вказує на порушення пункту 1 статті 6 Конвенції

Використані джерела:

1. Берназюк Я.О. Особливості обчислення строків звернення до адміністративного суду для захисту соціальних прав // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2018. – Серія Право. – Випуск 50. – Т. 2. – С. 7-11 <http://www.visnyk-juris.uzhnu.uz.ua/index.php/archiv?id=163>
2. Берназюк Я.О. Види строків в адміністративному судочинстві: питання теорії та практики // Порівняльно-аналітичне право – електронне наукове фахове видання юридичного факультету ДВНЗ «Ужгородський національний університет». – 2018. – № 4. – С. 231-234. http://pap.in.ua/4_2018/66.pdf
3. Берназюк Я.О. Строки звернення до адміністративного суду: проблеми теорії та практики // Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О.Дідоренка. – 2018. – № 3 – С. 135-142. [http://lduvs.edu.ua/wp-content/uploads/Docs/vysnik/vlduvs-2018-3\(povn_text\).pdf](http://lduvs.edu.ua/wp-content/uploads/Docs/vysnik/vlduvs-2018-3(povn_text).pdf)
4. Берназюк Я.О. Онтологічні питання строків в адміністративному судочинстві // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2018. – Серія Право. – Випуск 53. – Т. 2 – С. 11-14. http://www.visnyk-juris.uzhnu.uz.ua/file/No.53/part_2/4.pdf
5. Берназюк Я.О. Поняття «розумні строки» в адміністративному судочинстві Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О.Дідоренка. – 2018. – № 4 – С. 149-156. [lduvs.edu.ua/wp-content/uploads/Docs/vysnik/vlduvs-2018-3\(povn_text\).pdf](http://lduvs.edu.ua/wp-content/uploads/Docs/vysnik/vlduvs-2018-3(povn_text).pdf)
6. Берназюк Я.О. Право на доступ до судового захисту в контексті дотримання строків звернення до суду: практика ЄСПЛ <https://sud.ua/ru/news/blog/123832-pravo-na-dostup-do-sudovogo-zakhistu-v-konteksti-dotrimannya-strokov-zvernennya-do-sudu-praktika-yespl>
7. Берназюк Я.О. Строк звернення до суду як елемент принципу правової визначеності: практика ЄСПЛ <https://sud.ua/ru/news/blog/124382-strok-zvernennya-do-sudu-yak-element-printsipu-pravovoyi-viznachenosti-praktika-yespl>

Використані джерела:

8. Берназюк Я.О. Пропуск процесуального строку не повинен слугувати засобом легалізації триваючого правопорушення <https://sud.ua/ru/news/blog/125633-propusk-protseualnogo-stroku-ne-povinen-sluguvati-zasobom-legalizatsiyi-trivayuchogo-pravoporushennya>
9. Берназюк Я.О. Види процесуальних строків у адміністративному судочинстві <https://sud.ua/ru/news/blog/128894-vidi-protseualnikh-strokov-u-administrativnomu-sudochinstvi>
10. Берназюк Я.О. Як зберегти баланс забезпечення справедливого публічного розгляду справи та дотримання розумного строку <https://sud.ua/ru/news/blog/129577-yak-zberegiti-balans-zabezpechennya-spravedlivogo-publichnogo-rozglyadu-spravi-ta-dotrimannya-rozumnogo-stroku>
11. Берназюк Я.О. Строки в адміністративному судочинстві як фундаментальна правова категорія <https://sud.ua/ru/news/blog/130166-stroki-v-administrativnomu-sudochinstvi-yak-fundamentalna-pravova-kategoriya>
12. Берназюк Я.О. Конституційні гарантії судового захисту соціальних прав та можливість їх обмеження процесуальним строком <https://sud.ua/ru/news/blog/173256-konstitutsiyini-garantiyi-sudovogo-zakhistu-sotsialnikh-prav-ta-mozhliet-yikh-obmezhennya-protseualnim-strokom>
13. Берназюк Я.О. Аналіз судової практики розгляду пенсійних та інших соціальних спорів в аспекті застосування строків звернення до суду <http://nsj.gov.ua/ua/news/osoblivosti-rozglyadu-sotsialnih-ta-pensiynih-sporiv>
14. Берназюк Я.О. Темпоральні межі судового захисту соціальних прав // Соціальні права та їх захист адміністративним судом. Збірник матеріалів III Міжнародної науково-практичної конференції» (м. Київ, 4 вересня 2020 року). Київ: 2020. 424 с. – С. 150-157. <https://rm.coe.int/materials-socialrights-2020/1680a165f8>
15. Берназюк Я.О. Темпоральний підхід до вирішення колізій у законодавстві // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2022. – Серія Право. – Випуск 72, 16. С. 43-52. <http://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/267327>
- Берназюк Я.О. Легітимні очікування (reasonable expectations) як складова принципу юридичної визначеності у вітчизняній та європейській судовій практиці // Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О.Дідоренка. – 2021, № 2 (94), С. 13-28 <https://journal.lduvs.lg.ua/index.php/journal/article/view/1359/1236>
17. Берназюк Я.О. Право на справедливий суд та принцип правової визначеності: строки у справах про соціальний https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2023_prezent/4_presentation_bernaziuk_social_terms_deadlines.pdf

Верховний
Суд

Дякую за увагу!